

Paweł Gonddek

Poznań

Kostrzyn nad Odrą w procesie transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej w latach 1989-2013

Rozprawa doktorska Pawła Gondka opisuje przemiany, jakie nastąpiły w Kostrzynie nad Odrą w latach 1989-2013. Taki zakres czasowy został wybrany celowo, aby móc dogłębnie przedstawić proces transformacji, który został dokonany w Kostrzynie nad Odrą w zakresie przemian ustrojowych, społecznych i ekonomicznych.

Do głównych celów pracy autor zaliczył: rozprawy są analizy procesów decyzyjnych w administracji na każdym jej szczeblu, opis roli społeczności lokalnej, partnerstwa transgranicznego, inwestycji zagranicznych oraz położenia geopolitycznego na transformację, jaka dokonała się w niegdyś mało znaczącym mieście, a dziś potęgze ekonomicznej i kulturalnej w regionie lubuskim. Celami dodatkowymi pracy są m.in.: porównanie procesów społecznych i gospodarczych, które miały miejsce w Kostrzynie nad Odrą po 1946 roku z procesami, które zaistniały po 1989 roku, odpowiedź na pytanie, jak otwarcie drogowego przejścia granicznego wpłynęło na dynamikę rozwoju miasta, wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców Kostrzyna, a jak na wzrost przestępczości, przemytu i ogólny poziom bezpieczeństwa miasta, analiza stosunków z miastami partnerskimi, przedstawienie przemian gospodarczych, które dokonały się w Kostrzynie nad Odrą po 1989 roku, a także wykazanie korelacji pomiędzy procesem integracji Polski z Unią Europejską, a przygranicznym położeniem Kostrzyna.

Zakres tematyczny rozprawy, przyjęte cele oraz podejmowane problemy badawcze przesądziły o doborze metod badawczych. Autor zastosował w dysertacji metodę historyczną, metodę systemową, instytucjonalno-prawną, metodę decyzyjną oraz komparatywną.

W pierwszym rozdziale pracy opisana została historia miasta od jego powstania po 1989 rok. Przez większość tego czasu miasto było niemieckie. Podczas swojej historii wielokrotnie było podbijane, palone, niszczone. Za każdym razem było odbudowywane i wzmacniane. Największa zagłada miała miejsce na początku 1945 roku, kiedy to Kostrzyn został doszczętnie zniszczony przez wojska radzieckie. Po II wojnie światowej miasto znalazło się w polskich rękach. Kostrzyn stał się miastem granicznym. Opuszczonym i zniszczonym. Pierwszymi jego mieszkańcami byli żołnierze, kolejarze i pocztowcy. Miasto odżyło dzięki odbudowie Kostrzyńskiej Fabryki Celulozy i Papieru. W późniejszym czasie na rozwój miasta wpływała

kolej, duża liczba stacjonującego wojska, otwarcie przejścia granicznego, handel oraz otwarcie specjalnej strefy ekonomicznej.

W dalszej części pracy autor opisał wybory samorządowe, parlamentarne i prezydenckie. Kostrzyn jest miastem, które bardzo ufam swoim władzom. Dzięki temu udało się zrealizować wiele kontrowersyjnych projektów, jak np. Przystanek Woodstock.

W trzecim rozdziale opisana została gospodarka. Dzięki rozwiniętemu przemysłowi, przejściu granicznemu, bazarowi, korzystnemu położeniu geograficznemu i dobrze funkcjonującej władzy samorządowej, miast stało się jednym z najbogatszych w regionie. Gmina Kostrzyn nad Odrą jest bogatsza i bardziej rozwinięta niż choćby sąsiedni niemiecki powiat Seelow.

Czwarty rozdział przedstawia przemiany życia społecznego. Opisany został rynek pracy, demografia, pomoc społeczne, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne oraz działania związane z kilkoma powodziami, które miały miejsce w Kostrzynie nad Odrą w opisywanym czasie.

Piąty rozdział poświęcony został oświacie, kulturze, sportowi i rekreacji. Autor opisał szkolnictwo, działalność domu kultury, biblioteki, muzeum, imprezy sportowe oraz turystykę.

W ostatnim rozdziale Kostrzyn nad Odrą opisany został jako miasto europejskie. Ważną rolę odgrywała działalność międzynarodowa miasta, uczestnictwo Kostrzyna w Euroregionie Pro Europa Viadrina, uruchomienie działalności turystycznej na starym mieście oraz współpraca w ramach miast partnerskich.

Istotny dla pracy był aktualny stan badań w tym zakresie. Do najistotniejszych pozycji z literatury należą książki autorstwa Alicji Kłaptocz: *Kostrzyńskie klimaty – powojenne lata polskiego Kostrzyna* oraz *Kostrzyńskie dekady 1960-2010*. Autorka wydała również wcześniej książkę pt. *Kostrzyńskie pejzaże – powojenne dzieje nadodrzańskiego miasta*.

Analizą dawnych dziejów Kostrzyna oraz regionu całej Nowej Marchii Brandenburskiej zajmowali się w swoich publikacjach m. in. tacy autorzy, jak Damian Wolfgang Brylla w *Kustrin – Kostrzyn sięgając w przeszłość* (red. naukowa z Bogusławem Mykietów, 2008), czy w samodzielnej pracy *Bracia spod znaku trzech globusów na Ziemi Lubuskiej, Liczebność Kostrzyńskiej Łoży Masonskiej w latach 1811-1935*. Bogusław Mykietów, Katarzyna Sanocka, Marcei Tureczek (red.) skupili się szczegółowo w jednej ze swoich prac na dawnych dziejach twierdzy w *Kustrin – Kostrzyn – z dziejów miasta i twierdzy* (2007) oraz *De oppido et Castello* (2004). Podobnego opisu twierdzy dokonał Mariusz Wojciechowski w *Twierdza Kostrzyn Przeszłość i teraźniejszość twierdzy Kostrzyn* (2004). Nieocenionym opracowaniem opisującym dzieje Kostrzyna nad Odrą do 1989 roku jest książka pod redakcją nieżyjącego od

dawna historyka Jerzego Marczewskiego *Kostrzyn nad Odrą – dzieje dawne i nowe*. Jest to obszerne dzieło wydane przez Instytut Zachodni w Poznaniu w 1990 roku.

Dla ukazania tła historycznego przydatne okazały się również publikacje niemieckojęzyczne, przedstawiające losy przedwojennego Kostrzyna, w tym przede wszystkim czterotomowy cykl *Gesprache mit ehemaligen Kustriner. Uber Kustrin, Vertreibung und Neuanfang in Kustrin-Kitz und anderswo* (2004), autorstwa S. Neubauera.

W dysertacji wykorzystane zostały materiały znajdujące się w posiadaniu Archiwum Państwowego w Gorzowie Wielkopolskim, Archiwum Urzędu Miasta Kostrzyn nad Odrą, Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej oraz relacje ustne urzędników i regionalistów.

